

A testvértelepülési kapcsolatok együttműködési területei és finanszírozási háttere Magyarországon

A testvértelepülési együttműködések a lokális kapcsolati hálózatok meghatározó részeinek számítanak, amelyek alkalmasak arra, hogy mindkét fél számára nyertes helyzetet eredményezzenek. Habár nem szükséges ünnepélyes keretek között aláírt szerződés két település együttműködéséhez, de egy ilyen lépés elősegíti egy hosszútávra szóló bizalmi kapcsolat kialakítását.

A testvértelepülési hálózat sűrűségét tekintve Észtországot követően Magyarország a második az európai országok között a lakosság számához viszonyítva.

Az Európai Önkormányzatok és Régiók Tanácsa utolsó, 2010-ben készült felmérése alapján a magyar önkormányzatok Romániával ápolják a legtöbb partnerséget (474), de Szlovákiával (231), Németországgal (225), Lengyelországgal (191), Ausztriával (71) és Horvátországgal (67)

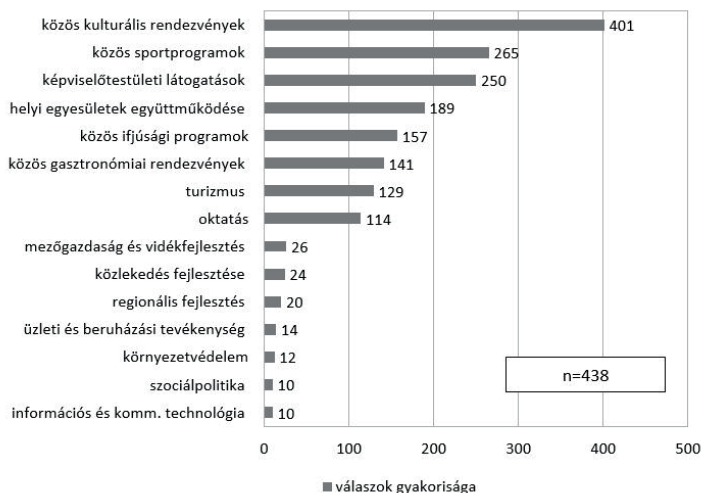
is jelentős számú testvértelepülési köteléket alakítottak ki. (CEMR, Numbers by country)

Tanulmányunkban annak a magyar önkormányzatokkal készített kérdőíves kutatásnak mutatjuk be az eredményeit, amelyet a legtöbb testvértelepülési kapcsolatot felmutató, Magyarországgal határos országok (Románia, Szlovákia, Ausztria, Horvátország) vonatkozásában készítettünk 2014. június és 2017. április között. A kutatás során 483 önkormányzat válaszolt a telefonos, e-mailes és személyes megkeresésünkre, ezek közül 45 nem rendelkezett aláírt testvérkapcsolati szerződéssel, így a mintánkat 438 települési önkormányzat képezte.

A testvértelepülési együttműködések területei

Az együttműködés területeivel kapcsolatos kérdés arra világított rá, hogy mely területek bírnak kiemelkedő jelentőséggel a magyar önkormányzatok testvértelepülési együttműködésében, illetve melyek szorultak háttérbe, azaz igényeknek jövőbeli fejlesztést.

1. ábra: A testvértelepülési együttműködési területek gyakorisága a válaszadó magyar önkormányzatok esetében

Forrás: saját kutatás

Az önkormányzatok a közös kulturális rendezvényeket (401 említés) emelték ki kiugróan nagy számban, azaz a testvértelepülési kapcsolatok túlnyomó része kulturális programokon is alapszik. A közös sportprogramokat (265 említés), a képviselőtestületi látogatásokat (250 említés), a helyi egyesületek, klubok együttműködését (189 említés), a közös ifjúsági programok szervezését és lebonyolítását (157 említés), valamint a közös gasztronómiai rendezvényeket (141 említés) is sokan választották ennél a kérdésnél. A megkérdezett települések esetében fontos együttműködési területeknek számít továbbá a turizmus (129 említés) és az oktatás (114 említés). A szerzők jelentős, még nem kiaknázott potenciált látnak a turizmusban is, ehhez azonban az kell, hogy a lakosság nagyobb arányban bevonásra kerüljön, s a kapcsolatok ne csak a képviselőtestületek látogatásaira korlátozódjanak.

A fentiekhez képest a többi együttműködési terület „elhanyagoltnak” tűnik. A mezőgazdaság és vidék fejlesztése (26 említés), a közlekedés fejlesztése (24 említés), a regionális fejlesztések (20 említés), az üzleti és beruházási tevékenység (14 említés), a környezetvédelem (12 említés), az információs és kommunikációs technológia (10 említés), valamint a szociálpolitika (10 említés) a megkérdezett önkormányzatok tizedénél sem került említésre. Mivel a megkérdezett önkormányzatok ötöde az országhatártól legfeljebb 30 kilométerre fekszik, ezért kézenfekvő lenne, hogy több területen (pl. regionális fejlesztések,

közlekedés fejlesztése) is együttműködjenek a felek.

A testvértelepülési együttműködések finanszírozási háttére

Az intézményesített testvértelepülési kapcsolatok rendszeres anyagi ráfordításokat igényelnek, így az önkormányzatok pénzügyi helyzete is meghatározó tényező az együttműködések létrehozásakor és működtetése során. Valószínűsíthető, hogy az alacsonyabb költségvetésből gazdálkodó önkormányzatok kisebb arányban létesítenek testvértelepülési kapcsolatokat. Akadályt jelenthet ugyanis a kistélepülések számára, hogy a látogatóba érkező külföldi csoportok fogadásához nem tudnak megfelelő infrastruktúrát biztosítani, például nem képesek egy nagyobb delegációt elszállásolni.

Az 1. táblázatban az évente testvértelepülési kapcsolatokra fordított összeg nagyságát mutatjuk be, 45 önkormányzat nem tudta vagy nem akarta megnevezni ennek nagyságát.

A fenti eredmények alapján elmondható, hogy a testvértelepülési kapcsolatok ápolására rendelkezésre álló összegek nagy szórást mutatnak, a legkisebb összeget (10.000 forint) két település is megnevezte. Az összegek számos esetben összefüggésben vannak a település nagyságával, ám nem minden esetben, a legnagyobb testvértelepülésekre szánt összeget (28 millió forint) például nem egy megyei jogú város, hanem egy város jogállású település nevezte meg. Az erre a célra rendelkezésre álló összegek biztosítása, ter-

1. táblázat: A testvértelepülési kapcsolatok ápolására évente rendelkezésre álló összeg a válaszadó magyar önkormányzatok esetében

Összeg	Említések gyakorisága
10.000-200.000 Ft	85
200.001-500.000 Ft	98
500.001-1.000.000 Ft	75
1.000.001-3.000.000 Ft	68
3.000.001 Ft felett	67
Összesen	393

Forrás: saját kutatás

vezethetősége és a felhasználás ellenőrizhetősége szempontjából előnynek tartjuk, ha egy önkormányzat működtet egy testvértelepülési kapcsolatok ápolására szolgáló pénzalapot. A megkérdezett magyar önkormányzatok közül 143, azaz közel minden harmadik hozott létre és működtet ilyen alapot, ezt a számot véleményünk szerint mindenképpen növelni kell.

Az anyagi háttér megismerésének következő kérdése arra vonatkozott, hogy a válaszadó önkormányzat csak helyi költségvetési forrásokat használ-e fel a testvértelepülési kapcsolatok kialakításához és működtetéséhez. 202 megkérdezett válaszolt erre a kérdésre „igen”-nel, azaz az általuk képviselt önkormányzat csak saját költségvetéséből költ erre a célra. Ez azt jelenti egyúttal, hogy 236 megkérdezett település külső forrásból származó pénz is bevon a testvértelepülési kapcsolattartáshoz, ezek forrására kérdeztünk rá a következő kérdésben.

A legtöbb külső forrást is felhasznált önkormányzat (113 említés) az „Európa a polgárokért” program keretében pályázott sikeresen. A 2007-től 2013-ig tartó Európa a polgárokért program négy pályázati típusból álló alprogramra, köztük a Testvérváros programra volt bontható. Ezen pályázati kategória olyan tevékenységeket támogatott, amelyek elősegítik az európai polgárok közötti informális és személyes kapcsolatok kialakítását, valamint ösztönzik a testvértelepülések közötti hálózatépítést és kooperációt (Európa a polgárokért program, 2007:1-10).

A program sikerességét mutatja, hogy a 2014-2020-as költségvetési időszakban újra meghirdetésre került, ezúttal 187.718.000 euró áll rendelkezésre az újabb projektek megvalósítására. A program olyan tevékenységeket finanszíroz, amelyek által a polgárok aktív közreműködők lehetnek, előtérbe kerül Európa közös múltja és értékrendje, s kialakulhat az Európai Unió fejlődéséért való személyes felelősségvállalás. (Európa a polgárokért program (2014–2020) – Programismertető – 2014-től hatályos változat: 8-9).

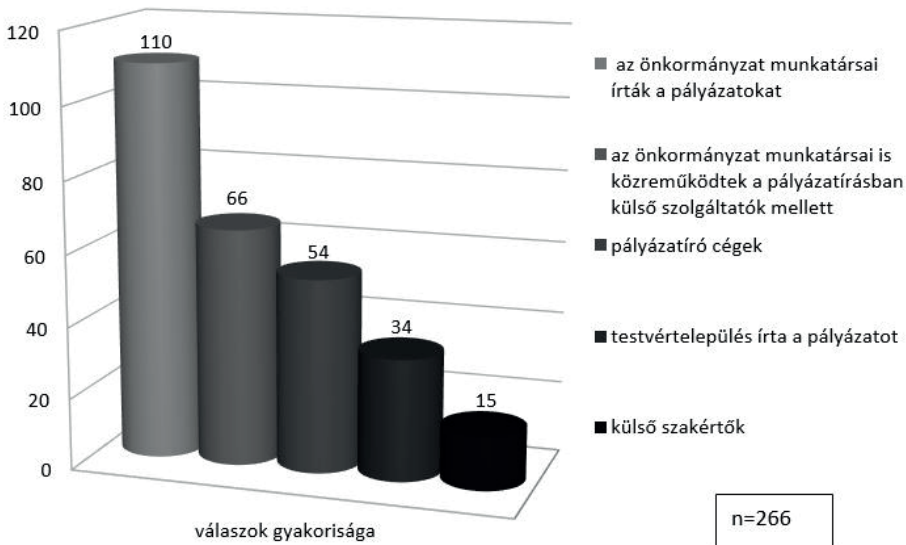
Az 1990-es évektől kezdődően az Európai Unió mind nagyobb figyelmet fordított a határon átnyúló fejlesztések támogatására. A különböző finanszírozási forrásból származó támogatások, különösen azok, amelyek az együttműködést és a vidékfejlesztést támogatják, rendkívül fontosak

lehetnek a határ menti területeken, s a fejlődés motorjává válhatnak (Tóth-Kaszás-Fehérvölgyi, 2016). A 62 megkérdezett önkormányzat a „Határon Átnyúló Együttműködési Programok” keretében pályázott sikerrel 2007-2013 között, arányaiban térszerkezeti okok miatt a horvát-magyar relációban a legtöbben (Rácz, 2017). Ezeknél a programoknál csak bizonyos földrajzi területről, a határ menti megyékből lehetett pályázni, így nem minden megkérdezett önkormányzat élhetett ezzel a lehetőséggel.

Az önkormányzatok egy része (82 említés) szponzoráció révén részesült magánszférától származó forrásokban is, ennél kevesebben (26 említés) kaptak alapítványoktól, nem-kormányzati szervezetektől származó támogatást. Még kevésbé volt ismert a 2007-2013 között futó „Fiatalok Lendületben Program” (11 említés), amelyet azóta felváltott az Erasmus+ program, az Európai Unió 2014-2020 között futó oktatási, képzési, ifjúsági és sport programja. Banki hitelt egy válaszadó önkormányzat vett igénybe. Az egyéb kategóriában megemlítésre kerültek: a Nemzetközi Visegrádi Alap és a Bethlen Gábor Alap. A külső források kapcsán felmerült a kérdés, hogy a válaszadó önkormányzatok munkatársainak van-e elég kapacitásuk és tudásuk ahhoz, hogy maguk írják meg a testvértelepülési kapcsolatok fejlesztését szolgáló pályázatokat. A kérdésre több választ is lehetett adni.

110 megkérdezett településen az önkormányzat munkatársai írják a pályázatokat, míg 66 esetben a pályázat közös munkával készül, külső szolgáltatók írják azt az önkormányzat munkatársainak közreműködése mellett. Ennél kisebb azon önkormányzatok száma (54 település), amelyek kizárólag pályázati cégeket foglalkoztatnak, ennek valószínűleg anyagi korlátai is vannak. 34 önkormányzat válaszolta azt, hogy a testvértelepülésük készítette el a pályázatot, nekik csak adatokat kellett szolgáltatniuk. A kutatás alapján kevés önkormányzat (15 említés) engedheti meg magának, hogy külső szakértőket kérjen fel a pályázatok kapcsán. Ezért is olyan fontos, hogy a nemzetközi projektek esetében átadásra kerüljön a pályázatok írása és menedzselése során felhalmozott tudás (Kaszás et al, 2015: 136).

2. ábra: A külső források bevonására szolgáló pályázatok írásának gyakorlata a kérdőívet kitöltő magyar önkormányzatok esetében

Forrás: saját kutatás

Javaslatok

A kérdőíves kutatásból kiderült, hogy a térségben számos kulturális, sport és oktatási együttműködés létezik, ezek jelentik a kapcsolatok magvát. Rendkívül fontosnak tartjuk a kulturális rendezvényeket, a művészek, együttesek egymás országában való fellépését, a képzőművészek „cseréjét”, hiszen ezek szerves részévé váltak a közösségi életnek. Semmiképpen nem szabad azonban megállni ezen a szinten: erősíteni kell a gazdasági kapcsolatokat is, itt elsősorban a turisztikai együttműködésekre gondolunk. Ezeknél ugyanis nem csak a fogyasztók desztináció értékelésének (Gyulavári-Malota, 2014), hanem a lehetséges nemzetközi együttműködéseknek (Rekettve et al, 2015) is szerepe lehet.

Örvendetes, hogy van olyan terület, ahol már elindult ez a folyamat, ez pedig a helyi termelők egymás piacain való bemutatkozása, a megkérdezett települések közel harmadában erre már sor került.

A kutatásunk során több önkormányzat nevezett meg olyan más országokban lévő településeket, amelyekkel gyakran találkoznak, ám egyezményt nem írtak alá eddig, azaz „csak”

partnertelepülésnek lennének tekinthetők. Javasoljuk, hogy ezek a kapcsolatok intézményszerűsítésre kerüljenek, már csak a testvértelepülési pályázatokon való részvétel lehetősége miatt is szükség lenne erre.

A testvértelepülési kapcsolatok szélesítésének és intenzívebbé tételének akadályai között felmerültek a pénzügyi problémák is. A megkérdezett önkormányzatoknak közel fele nem vesz igénybe külső forrást ezen kapcsolatok finanszírozásához. Nekik érdemes lenne a jövőben testvértelepülési pályázatokban gondolkodniuk, s megszerezni az ezek megírásához és menedzseléséhez szükséges kompetenciákat. Jelenleg létezik egy európai uniós pályázati lehetőség (Európa a polgárokért program) ezen kapcsolatok ápolására, amelynek mindenképpen pozitívuma, hogy más pályázatokhoz képest egyszerűbb a megírása és az elszámolása. Hátránya viszont, hogy csak rendezvényekre fordítható, nem finanszírozható belőle bér vagy eszközök beszerzése.

A kutatás egyik érdekes eredménye volt, hogy kiderült, a megkérdezettek közül csak minden harmadik magyar önkormányzat rendelkezik elkülönített, testvértelepülési kapcsolatokra szánt

pénzügyi alappal, azaz a legtöbben nem szerepeltetik külön költségvetési soron az erre szánt összegeket. Úgy véljük, hogy ezt a gyakorlatot mindenképpen javítani kell, mert ezzel tervezhetőbbé, áttekinthetőbbé és ellenőrizhetőbbé válik a tevékenységek pénzügyi háttere. Összegezve elmondható, hogy egy testvértelepülési kapcsolat alapvetően hosszú távú elkötelezettség a felek között, kialakítása gondos előkészítést és komoly szándékot igényel, fenntartásához pedig folyamatos erőfeszítések szükségesek.

**KELLER KRISZTINA
BERKESNÉ RODEK DÓRA**

Irodalomjegyzék

CEMR, Numbers by country
http://www.twinning.org/en/page/numbers-by-country#.U8JwEPI_swQ
 Enter our universe of twinning!
http://www.twinning.org/en/page/enter-our-universe-of-twinning#.U4tTI_1_swQ
 Európa a polgárokért program (2014–2020) – Programismertető – 2017-től hatályos változat
http://www.tka.hu/docs/palyazatok/2017_programme_guide_hu.pdf

Gyulavári, T.- Malota, E. (2014): Az énképilleszkedés szerepe a fogyasztók turisztikai desztinációértékelésében. *Marketing és Menedzsment*, 3. szám, pp. 5-14.

Kaszás, N. – Péter, E. – Németh, K. (2015): A tudásátadás különböző formáinak megjelenése a határon átnyúl pályázati projektek esetében. II. Gazdálkodás és Menedzsment Tudományos Konferencia – „A vidék él és élni akar”. Kecskemét, pp. 135-139.

Rácz, Sz. (2017): Main characteristics of Hungarian-Croatian political relations and Cross-Border Co-operations. *Geographica Pannonica*, 1. szám, pp. 54-67.

Reketye, G.- Tóth, T.- Malota, E. (2015): *Nemzetközi Marketing*. Akadémiai Kiadó

THE EDUCATION, AUDIOVISUAL AND CULTURE EXECUTIVE AGENCY

[2007]:. Európa a polgárokért program 2007-2013. – Programismertető. http://eacea.ec.europa.eu/citizenship/guide/documents/EACEA_2008_0185_HU.pdf

Tóth-Kaszás, N. – Fehérvölgyi, B. (2016): Are you ready for a tender project? – Analysis of organisational project management maturity in the Austrian-Hungarian border region. *Vezetéstudomány*, (47. évf.) 10. sz. pp. 19-30.